

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора Луценко-Миськів Лесі
Ігорівни на дисертаційне дослідження Сахній Аліни Віталіївни на тему
«Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби
жінками в Україні», поданого до захисту у спеціалізовану вчену раду
Науково-дослідного інституту публічного права на здобуття ступеня
доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю
081 «Право»**

Включення жінок у військову службу є важливим кроком у напрямку забезпечення гендерної рівності та дотримання прав людини. Це відповідає міжнародним стандартам і зобов'язанням, які Україна взяла на себе в рамках різних міжнародних угод і конвенцій. Присутність жінок у військовій службі сприяє соціальній інклюзії, надаючи можливості для всіх громадян, незалежно від статі, служити своїй країні та реалізовувати свій потенціал у військовій сфері. Це також допомагає зламати гендерні стереотипи та сприяє більш справедливому суспільству. Крім зазначеного, жінки приносять різноманітність навичок, перспектив та підходів, що може підвищити загальну ефективність військових підрозділів. Військові структури, які включають жінок, можуть бути більш гнучкими та адаптивними, що важливо в умовах сучасних викликів і загроз .

Обрана авторкою дисертації тема для дослідження є дійсно дуже актуальною, стосується глибокого аналізу проблематики адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні та пошуку ефективних шляхів вирішення такої проблематики. Не заперечним є факт необхідності створення демократично керованої, підзвітної, компетентної, дієвої та результативної військової сфери, що слугуватиме передумовою для стабільного розвитку держави й суспільства. Досягнення означеного є можливим шляхом активного включення жінок до складу збройних сил, що своєю чергою відповідає практиці багатьох провідних

армій світу, таких як армії країн НАТО. Це дозволить Україні гармонізувати свої військові структури з міжнародними стандартами, що важливо в контексті євроатлантичної інтеграції. Все це в сукупності дає змогу узагальнити, що дисертаційне дослідження проблематики адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні є надзвичайно актуальним.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації є високою. Про це свідчить наступне. Авторка дисертації опрацювала достатню кількість джерел – в списку використаних джерел наведені наукові праці теоретичного змісту, дослідження практиків, що свідчить, що в дисертації приділена увага як теоретичним аспектам, так і практичним аспектам досліджуваної теми. А. Сахній уважно поставилася до аналізу джерел теоретичного характеру – в дисертації представлено аналіз значної кількості таких джерел. Полемізуючи з науковцями-юристами на сторінках дисертації, авторка дисертації виводила власні висновки, рекомендації, узагальнення. І тут дуже добре прослідковується вдалість вибору авторкою дисертації методів дослідження.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, мають вагоме загальнонаціональне значення, що підтверджується актами про впровадження результатів дисертаційного дослідження, які можуть бути використані в: науково-дослідній сфері – як основа для подальших досліджень проблем адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); законотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства в частині оптимізації здійснення адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні (додаток Б дисертації); освітньому процесі – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні

проблеми» (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Науковим положенням, висновкам і рекомендаціям, сформульованим у дисертації, властивий високий ступінь наукової новизни. Дисертація є одним із перших комплексних досліджень в Україні, що з позиції нормативно-теоретичного дискурсу системно розкриває стан, проблеми та перспективи ефективного функціонування військових формувань в умовах воєнного стану з гендерним контекстом через сутність, зміст та особливості адміністративних процедур реалізації регулюючого та забезпечувального впливу з боку держави на військово-службові відносини загального та індивідуального спрямування, об'єктно-суб'єктна складова яких пов'язана необхідністю створення ефективного механізму проходження жінками військової служби для досягнення визначених державою цілей.

Заслуговує схвалення думка авторки дисертації, що нормативно-правове забезпечення проходження жінками військової служби в Україні слід визначати через дуальну інтерпретацію його юридичної природи, де: 1) функціональний аспект зосереджений на необхідності регламентації змісту, поняття, видів, порядку проходження військової служби у розрізі всіх складових елементів, а також прав та обов'язків суб'єктів військових правовідносин, їх гарантій та юридичної відповідальності, й планомірної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів, направленої на створення та забезпечення належних умов для виконання завдань та повноважень, покладених на суб'єктів військових правовідносин; 2) інструментальний аспект репрезентує сукупність засобів та прийомів за допомогою яких здійснюється правове регулювання та правовий вплив на суспільні відносини, учасниками яких є військовослужбовець-жінка та держава в особі уповноважених органів чи посадових осіб, а також сприяння щодо створення ефективного механізму проходження жінками військової служби для досягнення визначених державою цілей.

Варто схвалити й класифікаційні критерії розподілу системи чинників збільшення не лише кількісної, а й якісної складової жінок в складі військових формувань у вияві двох груп: перша – визнання необхідності інтеграції гендерної рівності усіма європейськими країнами, міжнародними спільнотами; докорінна зміна підходу до ролей чоловіка та жінки в сучасному суспільстві, а також руйнування деяких стереотипів, що перешкоджали опанувати певні посади; піднесення престижу військовослужбовця; внутрішня мотивація жінки; відкриття нових можливостей жінці для фізичного та інтелектуального розвитку для опанування військового ремесла тощо; друга – результат роботи усіх міжнародних організацій, державних органів, державних та недержавних організацій, діяльність яких направлена на забезпечення однакових можливостей для кожного незалежно від статі, що в першу чергу виражається у ратифікації міжнародного законодавства та оновлення національного законодавства, розроблення відповідних програм та рекомендацій з метою реалізації задекларованих норм.

Авторка дисертації дуже доречно запропонувала ініціативи щодо необхідності зрівняння прав військовослужбовців у контексті забезпечення можливості чоловікам бути призначеним на рівнозначну посаду чи нижчу посаду за відсутності рівнозначної, якщо він має дитину віком до трьох років задля забезпечення збалансованості у питаннях їхнього службового росту та професійного розвитку незалежно від статі.

Окремо слід вказати, що авторка дисертації навела достатньо аргументів стосовно авторського розуміння концепту «гендерна рівність під час проходження військової служби», який вона визначила як впорядковану та структурно узгоджену модель військово-службових відносин, яка передбачає рівність соціальних і юридичних прав та можливостей на всіх етапах військової служби, не залежно від статі військовослужбовця.

Загалом у дисертації запропоновано та належним чином обґрунтовано значну кількість змін та доповнень до чинного адміністративного

законодавства, норми якого забезпечують проходження військової служби жінками в Україні.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, повною мірою викладені в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. За матеріалами дисертаційного дослідження опубліковано сім наукових публікацій, серед яких п'ять статей – у наукових фахових виданнях, визначених МОН України як фахові з юридичних наук та дві тези доповідей, які оприлюднено на двох міжнародних науково-практичних конференціях. Наведене свідчить про те, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертації належно пройшли апробацію.

Проаналізувавши за кількісними та якісними показниками наукові роботи, які були опубліковані за матеріалами дисертаційного дослідження, я можу узагальнити, що: 1) наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, повною мірою викладені в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, 2) наукові роботи, які були опубліковані, за матеріалами дисертаційного дослідження відповідають вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Відсутність порушень академічної доброчесності.

Проаналізувавши зміст дисертації, можна констатувати, що авторкою дисертації дотримано вимоги академічної доброчесності повною мірою. Дисертація містить посилання на використані в її тексті джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень та відомостей. Надано повну інформацію про результати наукової діяльності й використані методики досліджень. У дисертації не виявлено ознак

академічного плагіату, фабрикацій, фальсифікацій та інших порушень академічної доброчесності.

Констатуючи, дисертація є самостійним, завершеним, комплексним науковим дослідженням, в якому повною мірою розкрита його тема, досягнута мета, яка перед ним висувалась, та вирішені всі задачі, які ставились перед дисертаційним дослідженням.

Відповідно, рецензія на дисертацію – позитивна. Дисертація відповідає вимогам, які висуваються до такого роду наукових праць – і щодо змісту, і щодо оформлення.

Хоча дисертація оцінюється позитивно, варто звернути увагу на наступні зауваження і дискусійні питання стосовно її положень.

1. Досить цікавим та логічним є розгляд проблематики визначення юридичної природи нормативно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні з позиції диференціації його складових. Однак авторці слід було б систему нормативно-правових актів, якими врегульовано порядок проходження та забезпечення військової служби в Україні не виокремлювати як частину її розгляду, а оформити як самостійний аспект вивчення досліджуваних питань. Вбачається, що це забезпечило б більш чітку структурування роботи.

2. З положень роботи не вдалось чітко ідентифікувати роль та значення громадських організацій та інститутів громадянського суспільства у питаннях забезпечення/регулювання основ проходження військової служби жінками в Україні.

3. Не можна повною мірою погодитись з думкою авторки, що найбільш релевантною є класифікація військового законодавства на дві базові групи: нормативно-правові акти загальної та спеціальної спрямованості, адже до зазначеного узагальнення, як власне і після, нею наведено низку інших критеріїв, що вбачаються більш інформативними.

4. У дисертації замало уваги приділено питанням методів та стратегій формування гендерної компетентності серед військового персоналу, які

безпосередньо впливають на підвищення ефективності військових операцій, забезпечуючи адаптовані стратегії та підходи до різних гендерних контекстів.

Слід окремо наголосити, що наведені вище зауваження і дискусійні питання не мають впливу на наукову та прикладну цінність дисертаційної роботи. Їхня наявність є свідченням багатоаспектності піднятих питань, доречного суб'єктивізму авторки, що сприяв розвитку наукової полеміки щодо досліджуваних нею питань.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

У дисертації Сахній Аліни Віталіївни отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання. Вона є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана нею особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених досліджень, що мають важливе значення для розвитку науки адміністративного права.

Структура та зміст дисертації відповідають її назві, а основні її наукові положення, висновки та рекомендації, характеризуються новизною, достовірністю, достатньою повнотою їх викладення.

На підставі вказаного вище можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Сахній Аліни Віталіївни на тему: «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні», подане на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261, наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів

України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Сахній Аліна Віталіївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –

головний науковий співробітник

Науково-дослідний інститут публічного права,

доктор юридичних наук, професор

Леся ЛУЦЕНКО-МИСЬКІВ

